

Ik heb de schoonheid van dingen moeten leren zien – Stef Bos

Interview van Yurek Onzia in Het Laatste Nieuws – 25 oktober 2014

Vecht ergens voor, niet ergens tegen

Tot mijn veertigste was ik hyperkritisch en had ik de neiging om alles in termen van strijd te zien. Dat had gevolgen voor mijn levenshouding. Een paar jaar geleden gaf een vriendin mijn een boek van Leo Tolstoj en wees me op de zin: ‘De wereld is zoals je hem wil zien’. Dat kwam nogal binnen. Ik stel me nog steeds een hele boel vragen, maar heb geleerd dat je er positieve dingen tegenover moet zetten. Als je bepaalt waarvoor je staat, weet je vanzelf waar je tegen bent.

Ik moest de schoonheid van dingen leren zien en zo kon ik de lelijkheid erbij pakken. De mens is een prachtig wezen dat zichzelf fenomenaal naar de kloten kan helpen. Die twee dingen horen bij elkaar zoals licht en donker.

Je moet zingen wie je bent

Op studio Herman Teirlinck kreeg ik les van Raymond van het Groenewoud, die zei: ‘ge moet zingen wie dat ge zijt’. Terwijl ik als jonge romanticus vooral bezig was om te zijn wie ik dacht te moeten zijn, om anderen – meisjes vooral – te imponeren. Als je 20 bent wil je jezelf doorgaans iets te hard bewijzen, terwijl je nog niet weet hoe je in elkaar zit. Zo had ik toen een grote liefde voor het gezwellene. Een nummer als ‘papa’ bracht ik met een overdonderende pathos, terwijl het dat niet nodig heeft. Met mijn band werk ik nu vooral rond weglaten en uitpuren. De jongste twee jaar hebben we met de band veel magie gekend. De band bleef slapen op mijn boerderij, we kookten samen en maakten muziek. Nog een les: om te kunnen zingen wie je bent, moet je de juiste omstandigheden creëren en je omringen met mensen bij wie je jezelf kan zijn.

Je bent een deel van het geheel

Op een ochtend keek ik in de spiegel en dacht: ‘hé, dat voorhoofd, da’s mijn moeder. En die handen zijn die van mijn vader. In het Westen denken we graag dat we het middelpunt van alles zijn en de wereldgeschiedenis bij ons begint en zal eindigen. Mooi niet. Toen ik besepte dat we onze voorouders in ons dragen – fysiek en wellicht ook geestelijk – viel er een last van mijn schouders. Dat inzicht viel samen met een nieuwe fase in mijn muzikale leven. In de jaren 90 vertoefde ik in Zuid-Afrika in een studio en waren we al een poosje dezelfde drie akkoorden aan het spelen en het klonk geweldig, maar ik hoorde geen tekst. Tot Ray Phiri zei: ‘When I sing, I hear my anchestors that speak through

my mouth'. Als nuchtere jongen klonk dat me een beetje te spiritueel in de oren. Maar toen ik jaren later voor de spiegel stond, dacht ik: 'ja, natuurlijk'. De klank van mijn stem is deels de klank van mijn moeders stem. Zodra ik dat begreep, kon ik qua inspiratie ver teruggaan en de beelden en verhalen in mijn achterhoofd gebruiken. In Zuid-Afrika is muziek bedoeld om in trance te gaan, contact te maken met de voorouders, hen een stem te geven en iets door te geven. Het duurde even voor ik dat vatte. Maar nu weet ik: de essentie van muziek is dat je jezelf kan verliezen in die stroom door de tijd. En als je dat durft, gebeurt er iets wonderlijks.

Ware woorden zijn niet mooi, mooie woorden zijn niet waar.

Deze tegenstelling vat voor mij perfect het leven samen. Rond mijn veertigste dook ik in het taoïsme, omdat ik met mijn protestantse genen toch erg in termen van goed en kwaad dacht. Door dat citaat beseftte ik dat de waarheid altijd een paradox is en hoe mooi dat wel is. Het gevolg was een geweldige ontspanning in mijn hoofd en lijf. Ook 'Wees hier en nu' en 'je moet jong leren oud worden' een wijsheid uit de oude Grieken, verwijzen daarnaar. Toen ik zelf workshops gaf aan de studio Herman Teirlinck, merkte ik dat mijn studenten het erg vonden dat alles hier en nu moest gebeuren. Terwijl mijn leraar literatuur altijd zei: 'Als je 35 bent, moet je je richting bepalen'. Dus vertelde ik hen dat je je moet ontwikkelen in je eigen tempo, en je moet denken aan een repertoire over dertig jaar. Ik zie dat mensen moeilijk die klik maken, want in onze tijd is jong zijn heilig. Maar sommigen schrijven een meesterwerk op hun twintigste, anderen als ze zestig zijn. Het gaat niet alleen over dat moment pakken, maar over de weg die je aflegt. We maken een reis door het leven en nemen foto's. En als zanger zijn jouw foto's liedjes.

Durf ruimtes binnen te gaan die je nog niet kent

In 1993 herlas ik het boek 'De man van La Mancha' van Cervantes en dacht: 'die Don Quichot is zo zot als een deur, maar hij gaat wel gebieden binnen waar nog niemand geweest is'. Hij denkt: 'fuck it, als ik windmolens wil zien, is het zo!' en hij gaat schurken te lijf om een hoer te redden die hij voor een jonkvrouw houdt. Als iemand die zelf geen reiziger was of graag risico's nam, realiseerde ik me toen hoe hard we vastzitten aan oude gewoontes. Een natuurlijke, menselijke reactie. Maar als je echt wil leven, moet je – als is het met kleine stappen – ruimtes durven binnen te gaan die je nog niet kent. Want daar ligt je groei.

Jaren later, toen ik mijn vrouw ontmoette, deed ik het in mijn broek. Voor dat ik met haar was, koos ik altijd situaties waar ik makkelijk uit kon. Met haar was ik doodsbang om mezelf te verliezen. En haar. Maar dat is de essentie van iemand graag zien: je totaal overgeven, in het volle besef dat je die persoon kan kwijt geraken, en er toch nog voor kiezen. Ook muziek is van een gewillige schoonheid als je je durft over te geven. En dat heeft geleid tot het mooiste wat ik tot nu toe heb mogen maken.